

UČEBNÉ OSNOVY

Názov predmetu	LITERÁRNY SEMINÁR				
Časový rozsah výučby					
Ročník	1.	2.	3.	4.	Spolu
Štátny vzdelávací program					0
Školský vzdelávací program				2	2
Kód a názov odboru štúdia	7902 500 gymnázium				
Stupeň vzdelania	vyššie sekundárne vzdelanie ISCED 3A				
Forma štúdia	denná				
Dĺžka štúdia	štvorročná				
Vyučovací jazyk	slovenský jazyk				

Charakteristika predmetu

Predmet literárny seminár je zaradený do vzdelávacej oblasti jazyk a komunikácia. Jazyk sa vníma ako potenciálny zdroj osobného a kultúrneho obohatenia človeka, ktorý je predpokladom pre ďalšie vzdelávanie. Jazyk je znakom národnej a individuálnej identity, prostriedkom komunikácie a profesionálnej realizácie ako aj prostriedkom na vyjadrovanie citov a pociťov. Vysoká úroveň jazykovej kultúry je základným znakom všeobecnej vyspelosti absolventov základných a stredných škôl. V predmete slovenský jazyk a literatúra sa do popredia kladie rozvoj komunikačných schopností žiakov. Zdôrazňuje sa chápanie jazyka ako nástroja myslenia a komunikácie medzi ľuďmi, čoho výrazom je preferovanie rozvoja komunikačných kompetencií v rámci komunikačno-zážitkového modelu vyučovania slovenského jazyka a literatúry. Obsah predmetu sa zredukoval v prospech aktivít žiakov, ktorí majú v čo najväčšom rozsahu interpretačno -hodnotiacim spôsobom pracovať s jazykovými komunikátmi. Najväčší akcent sa kladie na vlastnú tvorbu jazykových prejavov, prácu s informáciami, čitateľskú gramotnosť, schopnosť argumentovať ap.

V predmete literárny seminár sa opustila literárnohistorická štruktúra osnovania literatúry. Namiesto faktografickej orientácie je obsah zameraný na analyticko-interpretácie činnosti. Obsah predmetu literárny seminár sa v najvšeobecnejšom zmysle orientuje na dve činnosti: recepciu a tvorbu.

Vo všetkých zložkách predmetu sa uplatňuje konštruktivistický prístup k učeniu, v ktorom sa žiak stáva učiacim sa subjektom.

Ciele vyučovacieho predmetu

- poznávať slovenský jazyk ako svojbytný historický jav, v ktorom sa odráža historický a kultúrny vývoj národa a zároveň ako významný zjednocujúci činiteľ národného spoločenstva
- poznávať jazyk ako bohatý a mnohotvárný prostriedok, ktorý slúži k získavaniu a odovzdávaniu informácií, k vyjadrovaniu vlastných postojov a názorov
- poznávať základné pravidlá medziľudskej komunikácie daného kultúrneho prostredia a nadobúdať pozitívny vzťah k jazyku v rámci interkultúrnej komunikácie
- rozvíjať vzťah k slovesným umeleckým dielam, k vlastným čitateľským zážitkom, formovať pozitívny vzťah k literatúre a k ďalším druhom umenia vychádzajúcich z umeleckých textov
- rozvíjať vedomie jazykovej príslušnosti k istému etniku, pocitu jazykovej príbuznosti a spolupatričnosti s inými etnikami
- poznať normy spisovného jazyka a viesť žiakov k zvyšovaniu jazykovej kultúry ich verbálnych

ústnych i písomných jazykových prejavov

- rozvíjať vedomosti a nadobudnuté kompetencie, ktoré žiakom umožnia vzdelávať sa po celý ich život a zaujať aktívne miesto v ekonomickom, sociálnom a kultúrnom živote,

Prehľad výchovných a vzdelávacích stratégií

Základné predmetové kompetencie (spôsobilosti)

Poznávacia (kognitívna) kompetencia

- spôsobilosť používať kognitívne operácie
- spôsobilosť učiť sa sám aj v skupine
- spôsobilosť kritického myslenia
- spôsobilosť formulovať a riešiť problémy
- schopnosť tvorivého myslenia a spôsobilosť uplatniť jeho výsledky

Komunikačná kompetencia

- spôsobilosť tvoriť, prijať a spracovať informácie.
- zručnosť vyhľadávať a odosielať informácie.
- spôsobilosť formulovať svoj názor a argumentovať.
- schopnosť verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city.

Interpersonálna (sociálna) kompetencia

- spôsobilosť akceptovať skupinové hodnoty.
- schopnosť tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín.
- spôsobilosť kooperácie.
- schopnosť empatie.

Intrapersonálna (osobnostná) kompetencia

- vytvárať a reflektovať vlastnú identitu.
- vytvárať vlastný hodnotový systém.
- schopnosť sebaregulácie a ochrany vlastného života.

Výkonový štandard

Učebné osnovy sú sekundárnym pedagogickým dokumentom vypracovaným na základe obsahového vzdelávacieho štandardu. Zahŕňajú v sebe najpodstatnejšie informácie uvedené v obsahovom vzdelávacom štandarde. Pravda, nie všetky, pretože len vo vzdelávacom štandarde učiteľ presne zistí napríklad postupnosť v zaradovaní obsahových prvkov do učebnej látky od začiatku elementárneho vzdelávania až po jeho vyvrcholenie a zakončenie maturitnou skúškou.

Učebné osnovy tvoria ucelený text, v ktorom sú štandardizované obsahové prvky – vo vzdelávacom štandarde tabelované v logických súvislostiach – usporiadané inak, a to v predpokladanej didaktickej postupnosti, a sformulované do tzv. činnostnej podoby: navrhujú učiteľovi didaktické postupy, akým má tieto poznatky uplatňovať na vyučovacej hodine.

Východiskovú didaktickú koncepciu, o ktorú sa toto odporúčanie opiera, treba hľadať v princípoch didaktického konštruktivismu, ktorý jednoznačne stavia na podnecovaní žiaka objavovať svet a získavať vedomosti, zručnosti a postoje osobným bádáním a tvorivosťou. Inovačným prvkom v týchto učebných osnovách je konkretizácia vzdelávacích (resp. výchovných) cieľov v každej navrhutej téme, ako aj to, že tieto ciele nie sú sformulované len

všeobecne, v takejto podobe sa nachádzajú na začiatku dokumentu, ale vnútri osnov, v tabuľkách s jednotlivými témami, sú prispôbené charakteru a funkciám predmetu literárna

výchova a možnostiam, ktoré ponúka konkrétne učivo.

Do učebných osnov sú včlenené aj vzdelávacie výkonové štandardy, ktoré nasledujú vždy za témou obsiahnutou v predchádzajúcej tabuľke, na ktorú sa obsahovo vzťahujú. Výkonový štandard je zásadne dvojstupňový, dvojúrovňový. V ľavom stĺpci tabuľky sa uvádza definícia minimálneho ešte prijateľného výkonu (môžeme ho označiť aj ako dostatočný výkon).

V pravom stĺpci sa vymedzuje optimálny výkon žiaka (vynikajúci). Opis výkonov sa opiera – ako sa uvádza vyššie – o obsahové prvky a zručnosti zaradené do obsahového vzdelávacieho štandardu.

Stratégia vyučovania

V procese vyučovania sa budú využívať metódy, ktoré pomôžu prekonávať transmisívnu výučbu slovenského jazyka a literatúry, ktorej podstatou je odovzdávanie poznatkov v hotovej podobe prevažne explikačnými (vysvetľujúcimi) metódami a prostredníctvom frontálnej výučby, a v širšej miere aplikovať prístupy, ktoré kladú dôraz na aktívne učenie, na proces hľadania, objavovania a konštruovania (vytvárania) poznatkov na základe vlastnej činnosti a skúsenosti v interakcii s učiteľom a spolužiakmi v kooperatívnom učení.

Vo zvýšenej miere sa budú uplatňovať: rozhovor (Sokratovský, heuristický), beseda, dramatizácia, práca s textom, metódy rekonštrukčného typu, samostatné projekty, riešenie problémov, metódy situačné, metódy inscenačné, didaktické hry, skupinové a kooperatívne vyučovanie, partnerské vyučovanie, individuálna a individualizované vyučovanie, samostatná práca žiakov, kritické myslenie, brainstorming, vyučovanie podporované počítačom.

V procese vyučovania budeme využívať nasledovné spôsoby hodnotenia: priebežné hodnotenie – motivačné, ústne skúšanie, rozhovor, písomné skúšky, didaktické testy, hodnotenie samostatných projektov.

Učebné zdroje

Na podporu a aktiváciu vyučovania a učenia žiakov sa využijú nasledovné učebné zdroje:

Odborná literatúra

Ihnátková a kol.: Čítanka pre 1. ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1994.

Ihnátková a kol.: Čítanka pre 2. ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1995.

Ihnátková a kol.: Čítanka pre 3. ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1995.

Ihnátková a kol.: Čítanka pre 4. ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1996.

Obert a kol.: Literatúra pre 1. ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1994.

Obert a kol.: Literatúra pre 2. ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1994.

Obert a kol.: Literatúra pre 3. ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1995.

Obert a kol.: Literatúra pre 4. ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1996.

Zilka a kol.: Teória literatúry pre gymnáziá a stredné školy, Poľana s.r.o., Bratislava 2002.

Ihnátková a kol.: Slovenský jazyk pre 1. -2. ročník stredných škôl, SPN, Bratislava, 1993.

Ihnátková a kol.: Slovenský jazyk pre 3. -4. ročník stredných škôl, SPN, Bratislava, 1994.

Ondrejovič a kol.: Pravidlá slovenského pravopisu, Veda, Bratislava 2000.

Ripka a kol.: Príručka slovenského pravopisu pre školy a prax, Ottovo nakladateľstvo, Bratislava, 2005.

Kačala a kol.: Krátky slovník slovenského jazyka, Veda, Bratislava 2003.

Pisarčíková a kol.: Synonymický slovník slovenčiny, Veda, Bratislava, 2004.

Král, Abel.: Pravidlá slovenskej výslovnosti, SPN, Bratislava, 1996.

Salingová a kol.: Slovník cudzích slov, SPN, Bratislava, 1979.

Články a texty z odbornej a populárno-vedeckej tlače

Slovenský jazyk a literatúra v škole

Didaktická technika: dataprojektor, tabuľa

Videotechnika

Materiálne výučbové prostriedky: texty, audio a video záznamy, CD, DVD

Ďalšie zdroje : Internet, knižnica, denná tlač, rozhlasové a televízne vysielanie, muzeálne expozície

ROZPIS UČIVA

I. Všeobecné otázky literatúry (6 hodín)

1. Estetické osvojovanie sveta
2. Estetické osvojovanie sveta
3. Literatúra ako umenie
4. Literatúra ako umenie
5. Literárny systém a literárne podsystemy
6. Literárny proces a dejiny literatúry

Obsahový štandard

Vyvedenie pojmu umelecká literatúra na základe zohľadnenia jej estetickej a poznávacej funkcie. Zavedenie pojmu estetický zážitok. Chápanie umeleckej literatúry ako druhu umenia. Vytvorenie ucelenej predstavy o pojmovom systéme literatúra.

Výkonový štandard

Žiak na základe analýzy konkrétnych literárnych javov pohoťovo vytvára vecne a jazykovo správne definície literárnych pojmov a dokáže ich kriticky porovnať s vedeckými definíciami uvedenými v učebnici alebo dostupnej odbornej literatúre. Chápe zásady klasifikácie pojmov a vie zaradiť literárny javy do tried na základe určených spoločných, resp. rozdielnych vlastností. Tieto vedomosti vie využiť pri ktoromkoľvek literárnom jave, ktorý sa vytvoril na vyučovaní.

Chápe estetický zmysel umenia a umeleckej literatúry a vie charakterizovať podstatu estetického zážitku. Rozumie estetickej a poznávacej funkcii umeleckého diela a vie tieto pojmy uplatniť pri interpretácii akéhokoľvek primeraného literárneho diela.

II. Staršia slovenská a svetová literatúra (22 hodín)

7. Sumerská literatúra
8. Sumerská literatúra
9. Hebrejská literatúra
10. Hebrejská literatúra
11. Grécka epická poézia
12. Grécka epická poézia
13. Grécka tragédia
14. Grécka tragédia
15. Rímska lyrika
16. Rímska lyrika
17. Rytierska epika
18. Duchovná lyrika
19. Kresťanská epická próza
20. Kresťanská epická próza
21. Renesancná epika
22. Renesancná ľúbostná lyrika
23. Renesancná dráma
24. Renesancná dráma
25. Slovenská baroková literatúra.

- 26.Slovenská baroková literatúra
- 27.Básnická tvorba v tzv. kultúrnej slovenčine
- 28.Básnická tvorba v tzv. kultúrnej slovenčine

Obsahový štandard

Grécka epická poézia, sformovanie homérskeho eposu. Kanonizovaná postava hrdinu - bojovníka.

Sila osudu (predurčenosť) ako hlavný kompozičný princíp výstavby sujetu. Grécke divadlo. Rímska ľúbostná a reflexívna lyrika. Konceptia postavy bojovníka v službách cirkvi a kráľa. Staroslovenčina – prvý kultúrny jazyk Slovanov na Veľkej Morave. Renesancia – zjednotenie humanistického myslenia a antickej tradície. Umelecká literatúra v období rozpadu jednotnej kresťanskej cirkvi.

Výkonový štandard

Žiak dokáže na základe predchádzajúceho učiteľovho výkladu vysvetliť podstatu eposu, charakterizovať prvky jeho historicky ustálenej kompozície . Žiak vie uviesť charakteristické črty vonkajšej kompozície divadelnej hry (drámy) a určiť prvky vonkajšej kompozície v akejkoľvek hre. Dokáže vysvetliť spoločné a odlišné kompozičné vlastnosti divadelnej hry v porovnaní s veršovanou, resp. neveršovanou epikou. Pozná fázy vnútornej kompozície divadelnej hry a vie ich určiť v akomkoľvek texte klasicky skomponovanej divadelnej hry alebo v jej inscenácii. Vie odlíšiť pojmy monológ, dialóg a replika a vysvetliť zmysel autorskej poznámky, resp. doplniť text divadelnej hry vlastným návrhom autorskej poznámky. Hodnoty a významy obsiahnuté v diele dokáže posúdiť aj v sociálno-kultúrnom kontexte doby, v ktorej dielo vzniklo, aj s ohľadom na premeny tohto kontextu uskutočnené počas „života“ diela až po žiakovú súčasnosť. Žiak je schopný zmocniť sa diela na základe všestrannej analýzy (kompozícia, štylizácia, obsah) a konfrontovať svoj systém hodnôt s hodnotami vyplývajúcimi z diela. Vie reagovať na otázky a kritické poznámky z triedy, vyhodnotiť ich a uvažovať o nich jednak z hľadiska systémovej podstaty diela a jednak z hľadiska vlastných čitateľských postojov.

III. Novodobá slovenská a svetová literatúra (18 hodín)

- 29.Klasicistická tragédia
- 30.Klasicistická tragédia
- 31.Klasicistická komédia
- 32.Klasicistická komédia
- 33.Slovenské národné obrodzenie v literatúre
- 34.Slovenské národné obrodzenie v literatúre
- 35.Romantizmus ako výraz zmenenej filozofie človeka a života
- 36.Romantizmus ako výraz zmenenej filozofie človeka a života
- 37.Význam Štúrovej školy pre rozvoj jazyka, literatúry, vedy a politiky na Slovensku
- 38.Význam Štúrovej školy pre rozvoj jazyka, literatúry, vedy a politiky na Slovensku
- 39.Básnici-štúrovci.
- 40.Básnici-štúrovci.
- 41.Svetová realistická literatúra
- 42.Svetová realistická literatúra
- 43.1. vlna slovenského realizmu
- 44.1. vlna slovenského realizmu
- 45.2. vlna slovenského realizmu
- 46.2. vlna slovenského realizmu

Obsahový štandard

Odraz osvietenieckého spôsobu myslenia v klasicistickej literatúre. Hľadanie ideálu večnej a dokonalej krásy, inšpirácia antickou. Význam miery, pravidelnosti a zákonitosti vo výstavbe umeleckého diela. Individualizácia človeka ako prejav neohraničenosti jeho prirodzenej slobody.

Idealizácia a monumentalizácia postáv v ich boji so sebou samými, so spoločnosťou, osudom i Bohom. Protiklad ideálneho a démonického. Prínos pozitivizmu a demokratizmu k novému chápaniu prírody a spoločnosti. Vnútny rozpor v stvárňovaní tzv. životnej pravdy v umení a literatúre. Razantný vpád poznatkov prírodovedy (naturalizmus), psychológie a sociológie do literatúry. Nárast napätia medzi poznávacou a estetickou funkciou umenia a literatúry v období realizmu.

Výkonový štandard

Žiak vie analyzovať Kollárov Predspev a uviesť argumenty pri vysvetlení kultúrno-historického a umeleckého významu Slávy dcéry pre slovenskú, českú a prípadne aj inú slovanskú kultúru. Žiak dokáže na základe predchádzajúceho učiteľovho výkladu vysvetliť podstatu eposu, charakterizovať prvky jeho historicky ustálenej kompozície. Žiak vie definovať termín rytmus a sylabický veršový systém, určiť dĺžku slabičného verša. Dokáže identifikovať sylabickú organizáciu verša v akejkolvek neznámej básni. Vie prečítať akýkoľvek sylabický verš so správnou rytmickou intonáciou. Žiak vie vysvetliť rozdiel medzi sociálnym a psychologickým románom, pričom berie do úvahy, že tieto druhy románu sa v praxi často v rôznej miere prelínajú. Je schopný svoje vedomosti využiť pri analýze a určení druhu románu, ktorý prečítal, a podoprieť svoje tvrdenie argumentmi. Chápe podstatu sociálneho typu postavy, vie ju charakterizovať teoreticky, aj konkretizovať jej charakteristiku na základe analýzy prečítaného diela. Vie identifikovať významovú rovinu diela a vysvetliť profiláciu postáv ako autorského modelu kompatibilného so zameraním diela. Žiak pochopil, že umelecké dielo je artefakt, rozumie vzájomným vzťahom medzi autorom, realitou a dielom a vie vysvetliť, že umelecké dielo je subjektívny svet cieľavedome vytvorený autorom podľa jeho vlastných hodnôt, mier a estetického cítenia. Hodnoty a významy obsiahnuté v diele dokáže posúdiť aj v sociálno-kultúrnom kontexte doby, v ktorej dielo vzniklo, aj s ohľadom na premeny tohto kontextu uskutočnené počas „života“ diela až po žiakovu súčasnosť.

IV. Slovenská a svetová literatúra 20. storočia (14 hodín)

47. Poézia impresionizmu a symbolizmu
48. Poézia impresionizmu a symbolizmu
49. Objav čistej lyriky
50. Objav čistej lyriky
51. Experimentálna próza
52. Experimentálna próza
53. Impresionistické a expresionistické prvky v próze
54. Impresionistické a expresionistické prvky v próze
55. Nekonečná rozmanitosť výpovedí o vojne
56. Nekonečná rozmanitosť výpovedí o vojne
57. Literárny existencializmus
58. Hippies, beatnictvo a ich priemet do literatúry
59. Pokus o vzburu vnútri socialistického realizmu na Slovensku
60. Postupný vznik postmodernity

Obsahový štandard

Sformovanie zásad avantgardnej prózy a drámy. Modernizácia realistického románu v dielach naturistov a expresionistov. Revitalizácia spoločenskej funkcie umenia a literatúry ako dôsledok vojrovej tragédie ľudstva a obnovenia pocitu kolektívnej zodpovednosti ľudí za svoje osudy. Vplyv militantného anarchizmu, globalizmu a mediálnej manipulácie spoločnosti, najmä mládeže, na umenie a literatúru. Snaha o nivelizáciu a relativizáciu tradičných spoločenských hodnôt, dekompozícia literárnej výpovede o svete.

Výkonový štandard

Žiak vie výrazne a jazykovo správne prečítať text akejkoľvek básne a uplatniť pri tom vlastné frázovanie. Svoj spôsob čítania dokáže odôvodniť. Rozumie princípu voľného priradovania lyrických pasáží v básni, dokáže vystihnúť vnútornú spojitosť v kompozícii básnickej výpovede a svoj názor vie v relatívne ucelenej podobe verbálne prezentovať v diskusii. Vie argumentmi zo zvukovej, lexikálnej, syntaktickej a štylistickej analýzy veršov obhajovať svoje stanovisko, ale zároveň chápe relatívnosť a vysokú subjektívnosť tejto syntézy a hodnotenia. Po diskusii sa dokáže vrátiť k svojmu stanovisku a na základe prijatých informácií rozšíriť, prehĺbiť alebo pozmeniť svoju pôvodnú mienku. V diskusii je uvoľnený, ústretový a rešpektuje názory svojich spolužiakov. Žiak pozná chronologický a retrospektívny kompozičný postup, dokáže vysvetliť rozdiely medzi nimi a dokumentovať ich použitie v akomkoľvek epickom (prozaickom, dramatickom) diele. Vie objasniť koncepčný zmysel retrospektívy a zobrazíť jej usporiadanie grafickou metódou. Rozumie estetickému účelu retrospektívy, vie poukázať na jej dôsledky v dramatickosti rozprávania, koncepcii postáv a vo vyústení diela do rozuzlenia (pointy). Aj pri diele s jedinečným kompozičným postupom dokáže zostaviť fabulu a rekonštruovať z nej klasickú osnovu vnútornej kompozície. Žiak chápe aspoň základné vymedzenie postmoderného prozaického diela, ktoré nezobrazuje realitu v priamočiarom zmysle. Rozumie imaginatívnemu prístupu autora k časovým a priestorovým súvislostiam, je schopný pochopiť alebo aspoň vycítiť alegorické prvky v dejovom pláne diela. Zároveň prejavuje schopnosť brániť sa sugestívnosti literárneho textu a dokáže alebo sa aspoň usiluje nahliadnúť za exhibície v rovine deja a výrazu a rozpoznať prítomnosť, resp. absenciu významového plánu v diele. Hodnoty a významy obsiahnuté v diele dokáže posúdiť aj v sociálno-kultúrnom kontexte doby, v ktorej dielo vzniklo, aj s ohľadom na premeny tohto kontextu uskutočnené počas „života“ diela až po žiakovú súčasnosť.